

DUŠAN MIKLJA

BILO JEDNOM
U BEOGRADU

Priče

Miris trave

Nismo osećali lakoću postojanja. Činilo se da smo, naprotiv, mada bosonogi, okovani bukagijama zbog kojih jedva izvlačimo noge iz vrućeg i lepljivog asfalta. Tumaranje gradom je, uprkos tome, ličilo na provod. Istini za volju, izbora nismo ni imali, jer čak i za najskromnija zadovoljstva – bajate šampite kod *Pelivana* ili ulaznice za bioskop pod otvorenim nebom – nije bilo dovoljno novca.

Bazali smo, otuda, nasumice ulicama zastajkujući pred svakim neobičnijim prizorom. Ponekad smo se upuštali u ne sasvim bezazlene avanture vozeći se na papučici staromodnih tramvaja ili, po uvođenju onih savremenijih, prilepljeni kao muve na vratima „harmonici“. Penjali smo se i na kalemegdanske zidine, tražeći oslonac u pukotinama između cigala. S vremena na vreme bismo se potukli među sobom, ili svi zajedno protiv nekog drugog čopora.

Bilo je, da ne dužim, svakojakih i dosadnih i pamtljivih dana, ali su se čak i oni najzujbudljiviji završavali tromim i bezvoljnim povratkom kući, kada smo se i doslovno kao prebijeni vukli ulicama. U prvim večernjim satima vazduh je još bio topao a nejak povetarac je uspevao tek da razveje prašinu. Vrućina je bila nešto podnošljivija u dvorištu, u kome su stanari u majicama bez rukava i gaćama sedeli na kućnom pragu, osvežavajući se vodom s česme koja je – i kada bi dugo oticala – bila samo mlaka.

Ma koliko se trudili – pod utiskom filmova iz *Balkana* – da leto zamislimo kao izležavanje na obali tropskog mora pod šarenim suncobranima, povratak kući redovno se završavao manje blistavim umivanjem a potom i pranjem nogu u laboru.

Raspoloženje se menjalo nabolje kada bismo bezglavo tumaranje gradom zamenili odlaskom na Savu ili Dunav. U to vreme,

naravno, nismo znali da su patricijskim zadovoljstvima namenjene senovite bašte, a ne gradske plaže s razdražljivim i znojavim kupaćima. Na pripeci je, doduše, i mesto u senci prašnjavog žbuna, uz malo mašte, moglo da ima svojstva renesansnog vrta. Kažem moglo je, ali nije, jer se u to vreme malo šta od onoga što je moglo da se desi dešavalo. To praktično znači da smo se mirili sa onim što smo imali, što će reći da smo na kupanje nosili u novine umotan hleb namazan mašću ili pekmezom od šljiva. Mljackali smo prostački, zalivajući zalogaje vodom sa česme, koju smo pili podmećući šake ili puštajući da nam mlaz curi pravo u usta.

Obamrli od igara u vodi, možda i više od tumaranja gradskim ulicama, unapred bismo se naslađivali deonicama puta koje bismo – da smo se mi pitali – unedogled produžavali. Prva je počinjala ulaskom u čamac, kojim smo se prevozili na drugu obalu. Daleko od razuzdane gomile svaki put bismo iznova poželeli da se prelaz uistinu uskog rukavca preobrazi nekim čudom u dugu plovidbu. Sve, nažalost, ima svoj kraj, te smo i mi, brže nego što smo želeli, neminovno pristajali uz nasip, na kome se već osećala dahtava vrelinu grada. Kod fabrike šećera čekali smo tramvaj s papučicom na kojoj se moglo stajati, a kada nema putnika i udobno sedeti. Propuštali smo kupaće ispred sebe kako bismo se, ostavši među poslednjima, lakše dočepali te velike privilegije.

Ona je to zaista i bila jer se s tog mesta, više nego s bilo kog drugog, mogao osetiti miris trave. Ne, naravno, duž celoga puta već samo na jednoj deonici, dovoljno dugoj, ipak, da se utisne za ceo život. Do travnate padine „Trojka“ je prvo prolazila kroz zonu kiselkastih isparenja (kao kod kineske hrane), zatim ispod podvožnjaka i, najzad, klataći se nesigurno, nešto brže kroz urbani pejzaž, oličen na jednoj strani čađavim železničkim kolosecima, a na drugoj isto-vetnim betonskim stambenim blokovima.

Odmah iza *Gospodarske mehane* počinjala je zelena padina uz koju je tramvaj, naročito kad je bio pretovaren (što će reći uvek), usporavao, ako ne i milio. Sa papučica prikolice (što je, kako je već rečeno, po opštem mišljenju bilo najpoželjnije mesto) trava se mogla rukom dodirnuti, a njen miris duboko udahnuti. Pošto se, što

je takođe rečeno, otežali tramvaj kretao veoma sporo, putovanje se, jer to više nije bila gradska vožnja već pravo pravcato putovanje, usredsređivanjem na miris trave i zaboravljanjem na grad, u beskonačnost produžavalo. Padina je, avaj, ipak imala kraj, te je tramvaj, našavši se ponovo na zaravni zastrtoj asfaltom, ubrzavao, tresući se i poskakujući kao padavičar.

Mada se miris trave više nije osećao, ostao je nataložen duboko u meni. Toliko čak da se u sećanju na detinjstvo javljao pre drugih, kako sam godinama pogrešno verovao, i lepših i važnijih uspomena.

Poslednji prodavac starog gvožđa

Svako zvanje i zanimanje i, najzad, svako poslovanje ima svoje „zlatno doba“. Sa stanovišta skupljača staroga gvožđa to je bio period neposredno posle rata, kada su obale Dunava od Đačkog kupatila pa sve do Ade Huje i doslovno bile zasejane krhotinama najrazličitijeg porekla i oblika. Kao u zasadima na njivama, iz busenja razrovane zemlje nicali su metalni plodovi uništenih vozila, šlemova, topovskih i pušanih čaura, upletene bakarne užadi i žica, pravougaonih i okruglih tučanih poklopaca, valjaka, cevi, čak i plehane firme trgovina i bakalnica koje je vihor rata – ko zna otkuda – oduvao. Starog gvožđa bilo je u izobilju i na Dorćolu, Karaburmi, Bulbulderu i Hadžipopovcu, ali i u drugim krajevima Beograda.

Zaobljeni ili rapavi komadi štrčali su među vočkama u baštama, ili su, zatečeni na ulicama, gurani u kraj da ne smetaju. Bilo ih je, uistinu, toliko da su „đubretari“ u očajanju govorili kako se krša nikada neće otarasiti.

Dečaci s periferije, naprotiv, bili su ushićeni što prodajom staroga gvožđa mogu doći do novca. Svaki od njih je, zavisno od mogućnosti, nabavio kolica koja su se najviše razlikovala po vrsti i obliku točkova. Najprimitivnija su izrađivana od drveta, ali bilo ih je i od metala i, najzad, sa šinama obloženim gumom. Ova poslednja su bila veoma na ceni i, shodno tome, znatno uticala na društveni status vlasnika. To se jasno videlo na primeru Pere Glavonje, na kome su svi dečaci odreda isprobavali snagu, sve dok na osovine svojih kolica nije stavio poniklovane kuglične ležajeve. Zato mu je ne samo ukazivano veće poštovanje već mu je povremeno dopuštano da čuva gol, iako je bilo opšte poznato da će mu „krpenjača“, kao i uvek do tada, prolaziti kroz noge.

Privlačnost novih kolica je, kako iz toga proizlazi, bila tako velika da su njihovim vlasnicima praštane inače neoprostive greške. Ništa se, stoga, nije moglo porediti sa utiskom koji je ostavljalo tandrkanje po kaldrmi blistavih metalnih koturaljki. Zveketavo kloparanje se, još od zore, zrakasto širilo prema poljima oko grada, da bi se u podnevnim časovima zgusnulo u zvučnu žižu pred kapijama *Otpada*.

Činilo se, tada, da je majdan starog gvožđa neiscrpan. Kao i sve iluzije, i ova je nažalost kratko trajala. Rđarija se, doduše, i dalje nalazila, ali dobrih komada nije bilo ni za lek. Posao, koji više nije obezbeđivao nikakvu zaradu, polako je odumirao. Umesto prikupljanja metalnih krhotina, nalaženi su drugi izvori prihoda. Na železničkim stanicama su vagoni puni voća čekali istovar, a u skladištima drvene gajbice opravku. Postojali su i drugi, ne uvek lagodni i laki poslovi, koji su, ipak, obezbeđivali pristojnu zaradu.

Dečaci s periferije su, otuda, zaboravili na staro gvožđe, okrećući se gotovo listom novim probitačnijim zanimanjima. Kažemo „gotovo“ samo zbog jednog izuzetka. Dragan je uporno verovao da će kad-tad naići na metalni monolit, koji će biti veći i od onih najvećih iz „zlatnoga doba“. Pomalo poguren, u iznošenom kaputu, on je još od zore vukao kolica neravnim ulicama da bi se, umoran i skrhan, tek uveče vratio kući.

Ponekad je nalazio pleh ili zarđalu žicu što je, umesto da prikri-va, još više naglašavalo uzaludnost traganja. Mada je sve upućivalo na zaključak da je majdan iscrpljen, Dragan je bio uveren da na nekom zabitom mestu staroga gvožđa još ima u izobilju. Najbližim prijateljima se čak neoprezno poveravao da svake noći sanja džinovsku metalnu kupu koja ga, dopola zarivena u zemlju, maltene doziva da je otkopa. Drugovi iz kraja su ga, zbog toga, najpre zadirkivali, ali su se kasnije sve više klonili njegovog društva, smatrajući ga nastranim ako ne i poremećenim.

Pogrbljen i čutljiv, Dragan je zaista delovao kao čudak, izdvajajući se od vršnjaka ne samo izgledom već i ponašanjem. Kako se cilj kome je težio činio daljim, tako je i on pomerao čas ustajanja, napuštajući kuću još pre svanuća. Susedi su ga, otuda, sve ređe viđali,

ali su, zauzvrat, svake noći mogli da čuju tup zveket točkova koji je u tišini dugo odjekivao. Umesto da Draganovu revnost tumače vrednoćom i upornošću, komšije su njegovo tumaranje u nevreme doživljavale kao konačan i neopoziv dokaz poremećenosti.

U neopravdanost i lakomislenost takvog rasuđivanja prvi su se uverili radnici iz jutarnje smene pred čijim se očima srušio potporni fabrički zid. Kada su zatekli gomilu šuta i cigala, otkrili su, dopola zarivenu u zemlju, kupastu metalnu gromadu. Oko nje su se obavljale – kao protoplazma drhtave – zgnječene ruke poslednjeg posleratnog skupljača staroga gvožđa.

Snaga u rukama

S ringišpilom se ništa nije moglo porediti. Čak ni bioskopi *Takovo* i *Topola*, u kojima su prikazivani kaubojski filmovi. To je i bio razlog što smo se, već na prve taktove „Marine“, okupljali na poljani između zgrada, netremice posmatrajući kako radnici postavljaju visoki drveni jarbol s vrteškom i šatre za gađanje u metu krpenim loptama.

Među rukovaocima istetoviranih mišica, blagajnicom s večitom cigaretom u ustima i poslovođom koji je u govoru koristio bar tri jezika – podjednako nerazumljivo – osećali smo da, makar kao posmatrači, pripadamo nekakvom drugačijem, uzbudljivom i pustolovnom svetu. Osvetljena poljana je zaista odudarala od sumornih i zapuštenih mračnih zgrada, koliko i blistavi svemirski brod od tamnoga neba. Neveliki prostor oko ringišpila smo stoga smatrali eksteritorijalnim posedom gde smo sebi dozvoljavali veću slobodu ili, još određenije, u kome smo mašti mogli da pustimo na volju. Gegali smo se, zbog toga, u hodu kao neustrašivi filmski junaci i prema devojkama bili preduzimljiviji nego inače.

Za tako nešto se, prema opštem mišljenju, od ringišpila ništa bolje nije moglo zamisliti. Za blizinu, prisnost, čak s devojkom, dovoljno je bilo da se na vrtešci ugrabi sedište iza nje. To je, naravno, činilo samo prvi deo nešto složenije operacije. Drugi je zahtevao da se, jednom odmaknuto od zemlje, njeno sedište snažnim zamahom visoko odbaci. Sopstveno bi, pritom, zastalo na manjoj visini da bi se potom položaj promenio. Pomenuta operacija davala je najdelotvornije rezultate kod onih mladića koji su uspevali da devojkicu – pre nego što je katapultiraju – zavrte oko sebe.

Dečaci sa zemlje su sa zavišću gledali kako se gvozdena užad – kao u zagrljaju – zapliću, a potom silovito odvijaju i raspliću.

Posmatrano odozdo bar, sve je izgledalo jednostavno da jednostavnije ne može biti.

Poželeo sam, otuda, da učinim to što su i drugi – s lakoćom – činili.

Vrebao sam da devojka sa žutim kikicama zauzme mesto kako bih, kao bez duše, uskočio iza nje. Blagonaklono je dopustila, pretvarajući se da ne primećuje, da šakama dograbim naslon ispred sebe.

Unapred sam se radovao zaplitanju i rasplitanju, zamišljajući kako devojku odbacujem daleko od sebe da bih se, kada na silaznoj putanji dospe do najniže tačke, ponovo s visine – kao kobac – obrušio na nju.

Odigavši se dovoljno od zemlje, odmah sam pokušao da svoj naum oživotvorim. Cimao sam levo-desno, ali se sedište ispred mene samo slabo zanjhalo, ne menjajući bitno putanju. Pokušao sam još jednom sa istim rezultatom. Mada mi je samopouzdanje već bilo ozbiljno načeto, nisam odustajao. Sa upornošću očajnika potezao sam devojčino sedište, nastojeći da snažnim zamahom zamrsim čeličnu užad, ali su i novi pokušaji bili isto tako jalovi kao i prethodni.

Koliko god mi to teško padalo, morao sam da se pomirim s činjenicom da mi ruke nisu dovoljno snažne da devojku prvo zavrstim, a potom daleko hitnem i ponovo se u letu s njom sjedinim. Više, uostalom, nisam imao ni prilike za nove pokušaje, jer je vreme isticalo, a vrteška se sve sporije okretala.

Kada je konačno stala, devojka mi je smesta okrenula leđa, pošto me je pre toga prezrivo odmerila.

Sutradan sam odmah – radi snage u rukama – počeo da vežbam s tegovima, ali sam od pokušaja da na ringišpilu osvojim devojku odustao za sva vremena.

Prvi prizor rata

Prvi prizor rata javio se u vidu vedrog prolećnog prepodneva i pustog raskršća na kome se, ne zna se kako, zatekao usamljeni prolaznik. Da je, kojim slučajem, na ulicama bilo i više ljudi i među njima bi se izdvajao urednom, ali takođe staromodnom, gotovo arhaičnom odećom. Kao da je utekao s matorske svečanosti s kraja prošloga veka, na sebi je imao do grla zakopčan crni redengot, ispod koga se belela čipkasta košulja. Za to doba godine neprikladno duboke cipele bile su tako marljivo „izglancane“ da su se na njima sasvim jasno ogledale okolne zgrade i golubovi na krošnjama lipa. Na glavi je imao šešir, takođe crne boje, na očima naočare s rožnatim okvirima, a u ruci je, što je zbog sunčanog dana bilo najčudnije, vrteo kišobran sa sjajnom sedefastom drškom.

Mogao je, tako odeven, da bude bilo šta, ali najviše je ličio na profesora koji, kako kaže Borhes u jednoj od svojih poslednjih pesama, nikuda ne ide „bez toplomera, termometra, padobrana i kišobrana“. Koliko staromodnom odećom, privlačio je pažnju i odmerenim hodom. Kao da ne čuje sirene koje su upozoravale na vazдушnu opasnost nije se nimalo žurio, niti je bilo čime drugim pokazivao da je uplašen ili makar uznemiren.

Ma koliko me majka vukla nadole, držao sam se čvrsto za rešetke podrumskog prozora, zureći u usamljenog prolaznika kao čudo koje je na raskršće ulica Starine Novaka i Knez Danilove dospelo iz nekog drugog veka, ili čak iz nekog drugog sveta.

Čim je prestalo zavijanje sirena začulo se brujanje avionskih motora, a odmah potom rezak zvuk kao da oštro sečivo bombe para samu nebesku utrobu. Najgora od svega je, ipak, bila tišina koja je, mada vremenski svedena na samo nekoliko trenutaka, čekanje na

tresak bombe činila beskonačno dugim. Kada se to konačno dogodilo osetili smo neopisivo olakšanje, maltene fizičko rasterećenje, jer smo, mada ošamućeni od eksplozije, ipak bili svesni kako je opasnost minula.

Dok su stanari u podrumu klečali, molili se bogu, sujeverno se krstili ili pak samo prostački psovali, uspentrao sam se ponovo do podrumskih prozora. Raskršće koje se do bombardovanja jasno videlo sada je bilo prekriveno gustom, sivom koprenom, kao mrtvačkim pokrovom. Čekao sam strpljivo da se slegne prašina da bih, i dalje nazirući, ugledao nejasne obrise, više nalik na kulise u pozorištu nego na kuće od opeka. Mada je na ulicama bilo šuta i stakla od popucalih prozora, sve zgrade su bile na broju.

Odmah mi je palo u oči da nešto ipak nedostaje. Raskršće je bilo sablasno pusto. Na njemu više nije bilo samo „profesora“ već ni golubova koji su pre bombardovanja u jatima sletali na krošnje drveća.

Tražeci grozničavo bilo kakav trag živih bića, prvo sam nasred raskršća ugledao omanji krater. Kraj njegovih ivica spazio sam kišobran sa sedefastom drškom, u lokvi krvi još drhtavo parče mesa, nepoderan „halpcilindar“ i, što je bilo ravno čudu, nepolupane naočare.

Nikako nisam mogao da poverujem da je to sve što je od „profesora“ ostalo. Zurio sam, zbog toga, kao opčinjen u ivice kratera, nadajući se da će se uredni prolaznik u crnom redengotu nekako ipak uspuzati na površinu.

Čekajući uzalud da se to dogodi, primetio sam da su predmeti, umesto da budu razbacani svuda unaokolo, bili uredno poređani jedan pored drugog, kao na izložbi. Kao da se nevidljiva ubilačka ruka starala ne samo o vrsti „mrtve prirode“ već i o njenoj kompoziciji, na pretežno crnu, tmurnu humku je, ponesen vihorom eksplozije, „sleteo“ i devičanski beo golub.

Bio je to prvi prizor rata koji sam video. Uramljen u okvir prozora, ličio je čak na nešto beznadežno konačno, muzejske slike na primer.

Mogao sam naravno da zamislim portrete pokojnih ljudi, ali nikako nisam uspevaao da se pomirim s prizorom u kome se u tako

neopozivi ram, umesto čoveka, makar i mrtvog, smešta samo njegova jadna trošnost. Činilo mi se da nam se neka moćna, okrutna sila ruga, dopuštajući nam da do malopre živo i po urednosti čak jedinstveno biće, zamišljamo samo na osnovu naočara, šešira i kišobrana, jedinih predmeta koji su, ne računajući belog goluba, od njega preostali.

Bilo je to ne samo nepravično već i nezamislivo. Žudeo sam zbog toga svim majušnim bićem nedoraslog dečaka da „profesor“ neka-ko izađe iz rama u koji ga je sudbina nasumično smestila. Dreždao sam na podrumskom prozoru, čekajući da se pojavi, celu noć, sve do zore. Uzalud me je majka svlačila na pod, na silu, naravno. Čim bi okrenula leđa, smesta bih se ponovo uspentrao do gvozdениh rešetki. Nisam maštao o nečemu natprirodnom, skidanju s krsta, vaskrsnuću ili bilo čemu sličnom. Zamišljao sam, naprotiv, nešto sasvim obično, što će reći da „profesor“, isto tako spokojno kao što se ulicom šetao, izađe iz kratera ili se, ako su zidovi jame previše strmi, uspuže uz njih.

Kada je vazдушna uzbuna konačno prestala istrkao sam se iz majčinih ruku i otrčao do kratera na raskršću. Koliko god pažljivo zavirivao, nisam video ništa drugo osim haotično nabacane zemlje.

„Profesoru“ je znači pošlo za rukom da se iskrade a da to niko ne primeti, smešio sam se. Znao sam da će uspeti. Kako sam, uostalom, mogao i za trenutak da poverujem da od živog čoveka ništa neće ostati, a da će rožnate naočari, „halpcilindar“ i kišobran sa sedefastom drškom biti sačuvani.

Zemljanci i amerikanci

Najveći dobitak koji sam ikada stekao, i to u istom danu, plaćen je klikerima. Mada su svi bili okrugli i služili istoj svrsi, među sobom su se razlikovali po izgledu i vrednosti. Na najmanjoj ceni bili su zemljanci, a na najvećoj staklenci ili, nešto veće zapremine, skupoceni raznobojni amerikanci. Za ovim poslednjim svi su čeznuli, te su se njihovi malobrojni posednici od vlasnika zemljanih klikera razlikovali koliko veleposednici od bezemljaša. Govoreći savremenim jezikom bila je to, kako bi rekli sportski komentatori, razlika u klasi. Koliko god se može činiti da su, imajući u vidu vrstu imovine, takva statusna obeležja besmislena, ona su u detinjstvu imala isti značaj kao u odraslom dobu.

Zato nema potrebe da se upuštamo u dokazivanje kako su vlasnici amerikanaca smatrani bogatijim od posednika klavira, ili čak kuće na moru, a još manje da se zaglibljujemo u jalove filozofske rasprave o relativnosti bogatstva.

To treba znati samo da bi se razumelo kako sam se osećao krenuvši u park sa samo četiri zemljanca, a vrativši se iz njega s džepovima koji su se, otromboljeni težinom amerikanaca, vukli do zemlje.

Kao i svako drugo veliko bogatstvo, i ovo je stečeno sticajem raznih, koliko srećnih toliko nepredvidivih i čak neverovatnih okolnosti. Pritom pre svega imam na umu činjenicu da toga dana nisam uopšte imao nameru da se ogledam u klikerima. Majka mi je, naprotiv, naložila da kupim hleb na koji je, kako se kasnije iz priče može razabrati, čekala sve do uveče.

Za hleb sam obično išao u Ulicu kraljice Marije, ali sam toga dana, kao da me za ruku vodi nedokučiva sila, krenuo u sasvim

suprotnom pravcu, prema Dalmatinskoj. U parku, na obodu ulice, dečaci su već uveliko bili zabavljeni igrom. Pomislio sam da bih mogao usput i sâm da okušam sreću. Ništa, uostalom, nije ukazivalo na to da ću sa samo četiri zemljana klikera u džepu, i prema najvelikodušnijim procenama zaista bednim ulogom, uspeti da se u igri dugo održim.

Da sebi prekratim muke, a i zato što sam žurio, odustao sam od bacanja na liniju i zatim dugotrajnog preganjanja u kome se dobitak obezbeđivao ciljanjem i pogađanjem protivničkog klikera. Umesto toga, pridružio sam se grupi starijih dečaka koji su se bavili hazardnijom, mlađem uzrastu nedostupnom igrom. Njena pravila su u suštini vrlo jednostavna. U izdubljenu rupu u zemlji zvanoj „nadrupac“, bacala se iz daljine puna šaka klikera. Paran broj je dobijao, a neparan gubio.

Samo se po sebi razume da su moja četiri klikera, uz to zemljana, u prvoj rundi prihvaćena s neskrivenim prezrenjem. Nisu mi pridavali veću pažnju ni kada sam, neprestano dobijajući, početni ulog povisio na osam, a odmah zatim na šesnaest i trideset dva. Stariji igrači su se jedva primetno zainteresovali tek kada sam višak zemljanaca, u odnosu dvadeset za jedan, zamenio za amerikance.

Tu, naravno, nije kraj priče jer su i amerikanci završavali u „nadrupcu“ jedino u paru. Kako se moje bogatstvo uvećavalo, tako su, do tada nadmeni ili samo ravnodušni posmatrači, menjali odnos prema meni, postajući ljubazni i čak nametljivo uslužni. Jedan od gubitnika se, bez ikakvog snebivanja, starao o rasutim klikerima, bestidno zaboravljajući da se na početku dana, kada je još imao status bogataša, za manje dobitke nije ni saginjao.

Lekcija o privremenosti bogatstva, ali i o relativnosti značaja, dobila je tako nov, upečatljiv sadržaj. Neupotrebljivost ove, kao i bilo koje druge – premda dragocene – pouke i ovom se prilikom, nažalost, ispoljila na uobičajeni način, odsustvom svesti o njoj na vrhuncu uspeha.

Tada, naravno, nisam znao da zapravo i ne postoji nikakav vrh, već samo mukotrpno penjanje i, potom, neizbežno silaženje. Razume se da mene, dok sam napuštao park džepova punih Amerikanaca,

takve misli nisu opsedale. Zaspao sam, naprotiv, snom pravednika kome je nagomilano bogatstvo ulivalo sigurnost i spokojstvo. Samo do sledećeg jutra, nažalost, jer nisam odoleo iskušenju da ponovo oprobam sreću.

Prevideo sam, tako, sveto pravilo kocke, što je igranje klikera u bezazlenom vidu ipak bilo, prema kome se veliki dobici nikada ne ponavljaju dva dana zaredom. Bog me je zbog toga odmah kaznio jer sam sve što sam prethodnog dana stekao, isto tako glatko i brzo izgubio. Najviše me je, pritom, začudila lakoća s kojom sam propao. Koliko god nepodnošljiva, imala je i dobru stranu jer se u kasnijoj rekonstrukciji onoga što se dogodilo sve više javljala kao privid, ili bar kao nešto u šta se s razlogom može sumnjati. Gubitak sam, tako, podneo s manje patnje, jer nije isto izgubiti samo privid ili neprocenjiv imetak, makar otelotvoren u raznobojnim klikerima.

Beleška o autoru

Dušan Miklja rođen je 1934. godine u Beogradu. Školovao se u istom gradu. Diplomirao je na Filološkom fakultetu na Grupi za engleski jezik i književnost. U životu se najviše bavio rečima kao profesor, prevodilac, novinar i pisac. Vračara mu je prorekla da će mnogo putovati, što se obistinilo. Bio je u međunarodnim snagama koje su čuvale mir na Sinaju. Izveštavao je, kao stalni dopisnik, iz Najrobija, Adis Abebe, Rima, Njujorka i Brisela. Kratko vreme proveo je u diplomatskoj službi u Rimu. Povremeno je bivao nezaposlen. Popeo se na Kilimandžaro. Počinio je sijaset drugih nerazumnosti.

Njegova dela čine: *Republika Gvineja* (publicistika, 1976), *Etiopija: od imperije do revolucije* (publicistika, 1977), *Rat za Afriku* (publicistika, 1978), *Treći put italijanskih komunista* (publicistika, 1982), *Berlinguer* (publicistika, 1984), *Crni Sizif* (priče, 1985), *Trbuh sveta* (priče, 1989), *Hronika nastranosti* (priče, 1990, 2016), *Sultan od Zanzibara i druge priče* (priče, 1993), *Dranje dabrova* (priče, 1995), *Put u Adis Abebu* (roman, 1997), *Judina posla* (roman, 1998), *Uloga jelovnika u svetskoj revoluciji* (priče, 2001), *Putopisi po sećanju* (priče, 2001), *Oslobađanje uma* (kolumne, 2001), *Bilo jednom u Beogradu* (priče, 2003), *Krpljenje paučine* (roman, 2003), *Kraj puta* (roman, 2006), *New York, Beograd* (roman, 2008), *Potapanje Velikog ratnog ostrva* (priče, 2009), *SOS: Save Our Souls ili Sve o Srbima* (eseji, 2010), *Afrikanac* (roman, 2011), *Ima li boga i druge drame* (drame, 2013), *Leto* (roman, 2014), *Miris lošeg duvana* (roman, 2014), *Grand central* (roman, 2015), *Pre nego što bude kasno* (roman, 2018), *Pokrov tame* (roman, 2020), *Životi za iznajmljivanje* (roman, 2021) i *Gradovi kao sudbina* (priče, 2022).

U pozorištu mu je izvedena drama *Orden*, koja je na međunarodnom festivalu u Moskvi dobila nagradu za najbolji savremeni antiratni tekst. Radio-drama *A lotta continua* dobitnik je godišnje nagrade Radio Beograda. Na radiju su mu izvođene i drame *Generali vežbaju polaganje kovčega* i *Ljudi mete*. Po romanu *New York, Beograd* napisao je scenario za film *Jelena, Katarina, Marija*. Za isti roman dobio je nagradu „Zlatni hit Libris“ za jedno od najčitanijih dela.

Bavio se i prevođenjem (Gabrijel Garsija Markes: *Riba je crvena*, 1999).

Zbirku priča *Hronika nastranosti* objavila je u prevodu na engleski izdavačka kuća *Minerva* iz Londona.

Dušan Miklja je bio i kolumnista lista *Blic*.

Živi u Beogradu i piše knjige.

Sadržaj

Miris trave	5
Poslednji prodavac starog gvožđa	8
Snaga u rukama	11
Prvi prizor rata	13
Zemljanci i amerikanci	16
Poklopac od tuča	19
Koliko košta krokodilovo oko?	22
Dunavski rulet	25
Tramvaj „Dvojka“	28
Pramen kose	34
Mustra za vez	37
Kalfensko pismo i druge relikvije	41
Zub s tri korena	47
Orman od tvrdog drveta	53
Put za Šangaj	58
Uspon i pad ratnog profitera	64
Bogohulna priča	67
Traktat o sreći	71
Hedonista	75
Klaustrofobija i kako je steći	78
Servis od kristala	83
Veslanje nizvodno	87
Talog od kafe	89

Rastanak	94
Čistoća je pola zdravlja	97
Odelo po meri	100
Švedski sto i drugi <i>posteriori</i>	106
Crvena krvna zrnca	111
Cipele od prave kože	115
Okretne igre	120
Vino di casa	123
Primopredaja veša ili mali esej o bojama	126
Uzaludno žrtvovanje ćurke	131
Litar Krležinog belog	134
Nepodnošljiva zvučnost opere	138
Miris parfema i četinara	142
Dirke klavira	146
Predeli detinjstva	150
Beleška o autoru	155

**Knjige Dušana Miklje
u izdanju Agencije TEA BOOKS
(digitalna i/ili štampana izdanja)**

Berlingver
Bilo jednom u Beogradu
Crni Sizif
Etiopija – od imperije do revolucije
Judina posla
Kosmopolitske i druge priče
Kraj puta
Krpljenje paučine
Oslobađanje uma
Put u Adis Abebu
Putopisi po sećanju
Rat za Afriku
Save Our Souls ili Sve o Srbima
Trbuh sveta
Treći put italijanskih komunista
Uloga jelovnika u svetskoj revoluciji